

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII

СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL ON THE PREVENTION AND ELIMINATION OF DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

Adresa: Republica Moldova, Chișinău, MD-2004
bd. Ștefan cel Mare și Sfint nr.180, bir.405
tel.: +373 (0) 22 21-27-26

Адрес: Республика Молдова, Кишинёв, MD-2004
бул. Стефан чел Маре, 180, каб. 405
тел.: +373 (0) 22 21-27-26

DECIZIE din 31 decembrie 2020 cauza nr. 239/20

Membrii Consiliului participanți la ședința de deliberare:

Ian FELDMAN – președinte
Svetlana DOLTU – membră
Andrei BRIGHIDIN – membru
Victorina LUCA – membră
Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru

au examinat, în ședință online, susținerile scrise și verbale ale
petiționarului: XXX XXX

**reclamatei: Administrația Națională a Penitenciarelor, Instituția Penitenciară nr. 15 -
Cricova (IP-15) și**

au deliberat, în ședință închisă, cu privire la următoarele

I. Obiectul plângerii

Discriminare a condamnaților care se atribuie la casta informală de „umiliți” în mediul carceral.

II. Admisibilitatea obiectului plângerii

Plângerea corespunde cerințelor art. 13 din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 și nu ridică excepții de inadmisibilitate prevăzute de pct. 42 din Regulamentul cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității aprobat prin Legea nr. 298/2012.

III. Susținerile părților

Alegațiile petiționarului

- 3.1 Petiționarul deplânge împărțirea condamnaților în caste, segregare și încălcarea drepturilor așa-numitelor „caste inferioare”, respectarea așa-numitelor „concepte” (“legilor hoților”, “понятий”), susținute tăcut de administrația instituțiilor penitenciare.
- 3.2 Petiționarul menționează că martori la fapta invocată ar fi condamnații din așa zisă castă de „umiliți”. Petiționarul afirmă că încălcările au loc din prima zi de detenție și au un caracter continuu. Petiționarul susține că este numit cu calificativele “пидар”, “петух”, “курица”, “обиженный/umilit”, iar din aceste calificative cu care sunt numiți reiese și atitudinea cu care sunt tratați atât de administrația instituției penitenciare, cât și de alți condamnați. Petiționarul informează că “umiliții” sunt cei mai inferiori dintre condamnați și nu au nici un drept, că “umiliților” li se impun cele mai grele și murdare sarcini, iar această atitudine o au nu doar ceilalți deținuți, ci și angajații instituției penitenciare.
- 3.3 Petiționarul explică că “umiliții” sunt obligați să se deplaseze pe teritoriul instituției penitenciare doar pe lângă gard, în interior doar lângă perete și să permită trecerea tuturor celorlați, altfel sunt supuși violenței fizice. Petiționarul completează că “umiliților” le este interzis accesul către cantina instituției penitenciare, pot doar să ia mâncarea în căldări din plastic în care a fost vopsea, care nici măcar nu sunt cu destinație alimentară, iar apoi mănâncă cine și unde găsește loc, în genunchi pe coridor, pe patul de sus, sau pe noptieră. Petiționarul specifică că “umiliților” le este interzis accesul la biserică, nu pot beneficia de servicii stomatologice, nu au voie să ia cărți de la bibliotecă, să se scalde în bazin vara, iar ca să poată merge la cabinetul medical sau alt birou, trebuie să aștepte sub ușa până vor trece ceilalți condamnați.
- 3.4 În cadrul ședinței de audieri, petiționarul a completat că a depus o plângere similară la

DIP în anul 2015. A adăugat: nu înțeleg de ce persoane achitate de stat nu intervin în situația creată, pe care o cunoaște administrația, nu se implică în soluționarea situației. Persoanele din castele inferioare sunt abuzate fizic și psihologic, dar în cazul în care depune plângere este plasat cu abuzatorul. Faptele de abuz nu sunt înregistrate, uneori abuzurile sunt comise la indicația șefilor. Remunerarea pentru munca murdară o primește altcineva. E periculos să mergi, să atingi pe cineva, îți aruncă ceva în cap. Sunt creștin și mi s-a impus practica că nu am dreptul să intru în biserică, nu pot să mă adresez la stomatolog, la asistentul medical trebuie să aștept la rând până trece altcineva care a venit recent. În 2015 când am depus plângerea, am fost supus presiunilor. Nu am dreptul să intru în cantină, accesul e doar cu căldările de la vopsea să se repatirtizeze mâncarea. Administrația nu se implică, fiind abilitați cu funcții de control. Nu se stopează, din contra, persoanele incomode sunt abuzate psihologic și fizic. Am fost presat și impus să refuz primirea răspunsului. Atunci m-am adresat și Ministerului Justiției. Am lucrat jumate de an la jumate de salariu. Partea cealaltă din salariu de măturător o primea o altă persoană care lucrează la porci. La moment primește salariul întreg, dar niciodată nu a măturat. Persoanele sunt angajate în lucru oficial, dar 200 de lei din fiecare "stavcă" se duce în "obșeagul" penitenciarului. Când am rugat persoana care lucrează la iepuri să măture am fost rugat să stau cumincior, pe dânsul să nu îl deranjez. Am discutat cu directorul, ulterior "stavca" de măturător mi-a fost luată. Plângerile nu pleacă din penitenciar, scrisorile le iau angajații penitenciarului apoi dispar, se mimează investigații, plângerile sunt cenzurate, conținutul scrisorilor este cunoscut personalului, ei mă presează să tac. Se motivează art. 206, care nu este aplicat imediat, ci se intervine peste mai mult de 24 de ore. Cazurile nu sunt înregistrate. Persoana care depune plângere este plasată înapoi sub influența abuzatorului. Mai sunt și alte grupuri care sunt presate, "draci", "cozlici", care tot sunt înjosiți și umiliți. Ce fac angajații, pentru ce primesc banii statului? Ce înseamnă monitorizare? Se monitorizează liderii. Intenția mea de a da un imbold pozitiv în rezolvarea situației.. "Smotreașii" am fost numit ca lider al grupului în care eram, care să duc tratative între "blatnîe" și grupul de "objienîe". În 2015 dormeam pe rând. Doar prin tratative am ajuns să avem condiții de detenție. Suntem presați fizic și psihologic

Susținerile reclamatorilor

- 3.5 Administrația Națională a Penitenciarelor a comunicat că prevederile actuale ale legislației execuțional-penale nu reglementează clasificarea deținuților după criteriile invocate de petiționar precum "caste informale", iar criteriile de clasificare a condamnaților sunt prevăzute în art. 205 Codul de executare.
- 3.6 ANP afirmă cu privire la acțiunile de discriminare invocate în plângere, precum că pe perioada executării pedepsei, anumite categorii de deținuți ar fi defavorizați și anume: le este restricționat accesul la biserică, bibliotecă, spălătoria penitenciarului, clasele de instruire, activități în grup etc., pretinsele "reguli" nu sunt impuse de către personalul din penitenciar.
- 3.7 ANP explică că dimpotrivă, de către angajații instituțiilor penitenciare se desfășoară acțiuni de descurajare a oricăror acțiuni de acest gen, iar deținuții sunt informați să sesizeze administrația, pe fiecare caz. În acest sens condamnații pot înainta sesizări în adresa directorului penitenciarului pentru sancționarea condamnaților vinovați.
- 3.8 ANP argumentează că în cazul în care deținutul consideră că viața și/sau sănătatea lui este în pericol, este în drept să adreseze oricărei persoane cu funcții de răspundere o cerere privind asigurarea securității personale, iar persoana cu funcții de răspundere este obligată să întreprindă imediat măsurile de protecție.
- 3.9 ANP specifică că consideră tratament discriminator față de deținuți atunci când acesta este impus de administrația penitenciară, nu și atunci când condamnații singuri se diferențiază pe așa numite "caste informale".
- 3.10 ANP completează că administrația IP nr. 15 ține evidența cazurilor de înregistrare și documentare a leziunilor corporale provocate din neatenție sau în rezultatul agresării fizice a condamnaților din partea altor condamnați în timpul executării pedepsei, iar informația acumulată a fost expediată Procuraturii mun. Chișinău (oficiul Râșcani).
- 3.11 Referitor la petițiile petiționarului, ANP atrage atenția că de la petiționar au fost

- primite 3 petiții, 1 a fost examinată, iar altele 2 sunt în curs de examinare.
- 3.12 ANP explică că “subcultura criminală” este un fenomen unic în țările post-sovietice și complex, iar sistemul administrației penitenciare și-a propus crearea infrastructurii care ar permite gestionarea eficientă a instituțiilor penitenciare, introducerea sistemului progresiv de executare a pedepsei în baza meritocrației, cu analiza riscurilor persoanelor deținute, majorarea numărului personalului.
- 3.13 ANP informează că capacitățile sunt insuficiente în partea ce ține de infrastructură, resurse umane, echiparea corespunzătoare a angajaților, asigurarea tehnico-materială. Printre factorii care periclitează realizarea sarcinilor propuse enumeră: infrastructura învechită, insuficiența asigurării tehnico-materiale a penitenciarelor, insuficiența numărului de personal.
- 3.14 ANP subliniază că în anul 2020 au fost petrecute măsuri de percheziție în toate penitenciarele în vederea fortificării regimului de detenție, menținerii ordinii de drept, depistării și descoperirii infracțiunilor ce se pregătesc sau se comit în penitenciar, iar concomitent se desfășoară activități speciale de investigații, de culegere a informațiilor despre persoanele care intenționează să se reunească în grupuri sau organizații criminale în scopul monitorizării, documentării activității ilicite ale acestora, eradicării autorităților criminale și diminuarea ierarhiei criminale și prevenirea săvârșirii infracțiunilor pe teritoriul instituțiilor penitenciare și înafara lor.
- 3.15 ANP completează că sunt monitorizați “liderii” neformali, sunt luați la evidență și efectuate măsuri speciale de investigații; sporirea supravegherii deținuților ce respectă așa numetele “tradiții hoțеști”, le sunt verificate minuțios locurile de trai și sunt supuși perchezițiilor.
- 3.16 ANP afirmă că în scopul prevenirii violenței în instituțiile penitenciare se desfășoară măsuri profilactice prin informarea deținuților despre răspunderea disciplinară și penală ce poate surveni în caz de aplicare a violenței, intimidare sau estorcare, informarea despre dreptul de a se adresa administrației și a cere protecție. ANP subliniază că în penitenciare se derulează „Programul pentru reducerea violenței în mediul penitenciar”, se desfășoară convorbiri individuale cu deținuții, se informează Procuratura și Avocatul Poporului. Deținuții predispuși la violență sunt izolați în celule separate cu supraveghere sporită, sunt luați la evidența specialistului psiholog și incluși în grupul de risc, categoria I-a, ca fiind periculoși, cu ei sunt desfășurate diverse activități psihocorecționale individuale și de grup.
- 3.17 ANP completează că în cadrul proiectului “Promovarea unui sistem de justiție penală bazată pe respectarea drepturilor omului în Republica Moldova”, s-a inițiat un grup de lucru pentru elaborarea strategiei și a unui Plan de acțiuni în vederea reducerii și prevenirii violenței dintre deținuți în cadrul sistemului penitenciar, care urmează a fi definitive până la finele anului curent.
- 3.18 ANP aduce la cunoștință că la data de 11.11.2020 a fost dispusă subdiviziunii specializate din cadrul ANP efectuarea unei investigații privind pretinsele acțiuni de discriminare, precum și alte acțiuni ilegale invocate de către petiționar.
- 3.19 În ședința de audieri reprezentanta reclamatei ANP a susținut referința și a completat, în IP- 15 derulează Programul pentru reducerea violenței. Toate cazurile de violență și maltratare sunt înregistrate. În 2020 au fost transmise materialele pe 2 cauze Procuraturii. Condamnații singuri își retrag plângerile și zic că au căzut de pe pat. Subliniez că aceste reguli nu sunt impuse de administrația IP nr. 15 nici de ANP, ci dimpotrivă descurajăm acțiunile prin sancționare disciplinară.
- 3.20 Reprezentanta Instituției Penitenciare nr. 15 - Cricova a afirmat: condamnatul la moment se deține la cerere personală, conf art. 206 cu aplicarea măsurilor de securitate. Salariul îl primește sub semnătură. Accesul la biserică nu este interzis nici unui condamnat. Poate fi invitat preotul să discute. La sărbătorile de Paște a avut conflicte cu preotul. Până a depune cererea la data de 19.10.2020 noi cunoaștem că dumnealui avea statut de “smotreășii”. Ei se aleg între ei. Este Serviciul de securitate care luptă cu fenomenul, pentru noi ei sunt toți egali. În cadrul IP nr. 15 este amplasată o cutie poștală de către Poșta Moldovei la care condamnații au acces și reprezentantul Oficiului Poștal ia corespondența. Angajații penitenciarului nu au acces la cutia poștală. La moment sunt 511 condamnați, sunt 36 condamnați care au depus cereri la măsuri de securitate.

IV. Dreptul național și internațional relevant

- 4.1 **Constituția Republicii Moldova prin art. 16 alin. (2)** prevede că toți cetățenii Republicii Moldova sunt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.
- 4.2 **Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012 la art. 1 alin. (1)** stabilește că scopul prezentei legi este prevenirea și combaterea discriminării, precum și asigurarea egalității tuturor persoanelor aflate pe teritoriul Republicii Moldova în sferile politică, economică, socială, culturală și alte sfere ale vieții, fără deosebire de rasă, culoare, naționalitate, origine etnică, limbă, religie sau convingeri, sex, vârstă, dizabilitate, opinie, apartenență politică sau orice alt criteriu similar; **art. 2** oferă definiția **discriminării** ca fiind orice deosebire, excludere, restricție ori preferință în drepturi și libertăți a persoanei sau a unui grup de persoane, precum și susținerea comportamentului discriminatoriu bazat pe criteriile reale, stipulate de prezenta lege sau pe criteriile presupuse; **art. 3** stabilește că subiecți în domeniul discriminării sunt persoanele fizice și juridice din domeniul public și privat.
- 4.3 **Codul De Executare al Republicii Moldova nr. 443/2004, la art. 3.** modul și condițiile de punere în executare a documentelor executorii se extind asupra persoanelor cu funcție de răspundere, persoanelor fizice, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială, și asupra persoanelor juridice, indiferent de tipul de proprietate și de forma juridică de organizare; **art. 167²**. în timpul executării pedepselor este interzisă orice formă de discriminare pe criteriile prevăzute la art. 3 din prezentul cod, precum și pe motiv de vârstă, dizabilitate, boală cronică contagioasă sau necontagioasă, infecție HIV/SIDA; **art. 173. alin. (4)** executarea pedepsei închisorii și detențiunii pe viață se asigură de către penitenciare;
- 4.1 **Legea nr. 300/2017 cu privire la sistemul administrației penitenciare la art. 9 alin. (1)** Administrația Națională a Penitenciarelor este autoritatea administrativă subordonată Ministerului Justiției, care exercită atribuțiile și implementează politica statului în domeniul punerii în executare a pedepselor penale privative de libertate, a măsurii preventive sub forma arestului preventiv, a sancțiunii arestului contravențional, precum și a măsurilor de siguranță aplicate persoanelor private de libertate; **art. 11 alin. (1)** instituțiile penitenciare sunt organele care asigură executarea pedepselor de către persoanele condamnate la închisoare sau la detențiune pe viață, precum și detenția provizorie a persoanelor față de care a fost aplicată măsura arestului preventiv sau sancțiunea arestului contravențional;¹
- 4.2 **Hotărârea nr. 583/2006 cu privire la aprobarea Statutului executării pedepsei de către condamnați² Pct. 1** Statutul executării pedepsei de către condamnați (în continuare - *Statut*) reglementează temeiul, condițiile și procedura punerii în executare de către administrația penitenciară și executării de către condamnați a pedepselor penale privative de libertate - închisoarea și detențiunea pe viață; **pct. 80.** relațiile dintre deținuți și personalul penitenciar sînt determinate de scopurile detenției și se întemeiază pe principiile respectului reciproc, nediscriminării, interzicerii supunerii persoanei la tortură, tratamente inumane sau degradante ori la alte rele tratamente umanismului, democrației și respectării stricte a legislației; **pct. 81.** personalului penitenciar i se interzice categoric tratamentul preconcept al deținuților, intrarea cu aceștia sau cu rudele lor în relații, contrar intereselor de serviciu, precum și să beneficieze de serviciile acestora; **pct. 82.** personalul penitenciar este obligat să dea dovadă de politețe și cultură în relațiile cu deținuții; **pct. 83.** deținuții sunt obligați să fie amabili și respectuoși între ei și cu personalul penitenciar, să îndeplinească fără obiecții cerințele legitime ale personalului penitenciar; **pct. 84.** deținuții se adresează reprezentanților administrației instituției utilizând formula de politețe "dumneavoastră", apelativele "domnule", "doamnă", urmate de denumirea gradului, funcției deținute sau numele de familie; **pct. 85.** funcționarii publici cu statut special se adresează deținuților

¹<http://lex.justice.md/md/374276/>

²http://lex.justice.md/document_rom.php?id=ED0A2EAF:D4D2D139

utilizând formula de politețe "dumneavoastră", "domnule/doamnă", "deținut(ă)" și numindu-i "condamnat(ă)", „prevenit(ă)” și/sau pe numele de familie; **pct. 89.** deținuții sînt obligați: să se abțină de la acțiuni care ar înjosi demnitatea altor deținuți, a personalului penitenciar și altor persoane; **pct. 90.** deținuților li se interzice: insultarea sau săvîrșirea acțiunilor care jignesc demnitatea personalului penitenciar, deținuților și altor persoane;îndemnarea altor deținuți la săvîrșirea actelor de indisciplină;folosirea altor deținuți pentru servicii personale;crearea dificultăților personalului penitenciar, precum și altor persoane ce asigură ordinea de deținere, la îndeplinirea de către aceștia a obligațiilor de serviciu; săvîrșirea acțiunilor care amenință viața și sănătatea personală, precum și viața și sănătatea altor persoane.

4.3 Raportul către Guvernul Republicii Moldova privind vizita efectuată în Republica Moldova de către Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) din 01-10.06.2011 la pct. 60 prevede deținuții vizați, în general, fuseseră izolați pentru propria lor securitate și, prin urmare, nu beneficiau de "protecție" din cadrul vârfului ierarhiei informale între deținuți. Unii deținuți fiind percepuți ca "litigioși", ce irită personalul penitenciarului ca urmare a plîngerilor sau cu amenințările de plîngeri, în timp ce altora li s-ar putea spune "umiliți", situați în partea de jos a ierarhiei informale între deținuți. În unele cazuri, la Rezina, pretinsele rele tratamente au fost provocate - după deținuți - în "false" operațiuni de percheziții în celulă, al cărui obiectiv nu ar fi fost altul decît de a supune un deținut concret la rele tratamente. Membrii personalului instituției penitenciare purtaseră cagule în timpul acestor operațiuni și, deși s-a recunoscut atitudinea și sunetul vocii acestora, ei s-ar fi recomandat deținuților ca fiind membrii Detașamentului cu Destinație Specială (DDS). CPT recomandă autorităților moldovenești de a acorda o vigilență sporită în partea ce ține de atitudinea personalului din instituțiile penitenciare nr.11 din Bălți și nr. 17 de la Rezina, față de deținuți, pentru a le asigura propria securitate. Ar trebui, în particular, (i) de a le aminti, cu regularitate, că toate actele echivalente cu relele tratamente comise, tolerate sau încurajate de către un funcționar penitenciar împotriva deținuților săi, sau între deținut, vor fi aspru pedepsite; (ii) de a veghea ca operațiunile de percheziție din celule să fie efectuate în conformitate cu legislația și reglementările în materie și într-o manieră transparentă; **pct. 64** timp de mai mulți ani, CPT - ul a acordat o atenție deosebită riscurilor de violență și/sau intimidare dintre deținuții legați de ierarhia informală din rîndul deținuților, care se impune adesea în timpul intrării în lumea carcerală din Moldova. Ca răspuns la preocupările CPT - ului, autoritățile moldovenești au adoptat o serie de măsuri pentru a răspunde acestor riscuri. La nivel legislativ, articolul 206 din Codul de Executare permite fiecărui deținut să ceară asigurarea propriei securități. În plus, DIP a adoptat o instrucțiune vizînd restricționarea, chiar de a face imposibilă, accesul la cartierele de plasament sub protecție a altor deținuți. În plus, o serie de măsuri au fost luate în cadrul implementării strategiei naționale de combatere a violenței din mediul carceral. În ciuda acestui fapt, în timpul vizitei din 2011, delegația a auzit mai multe afirmații, din instituția penitenciară nr. 11 din Bălți și nr. 17 de la Rezina, vizînd bătăile violente de către deținuți responsabili, din numele persoanelor situate în partea de sus a ierarhiei informale din rîndul deținuților, să pună în aplicare "ordinea" în cadrul populației carcerale. Deținuții care sunt considerați victime ale unor astfel de acte precum că ar fi încălcat "legea" internă a acestei ierarhii, prin depunerea de plîngeri în exterior și, prin urmare, au fost percepuți ca generatori de probleme, atât pentru administrația locală a instituției penitenciare, cît și pentru ierarhia informală în rîndul deținuților. Îngrijorător este faptul că, aceste acțiuni au fost uneori comise cu acordul și încurajarea sau complicitatea personalului instituției penitenciare; Unele întrevederi ale delegației cu membrii personalului instituției penitenciare păreau să ofere credite pentru aceste afirmații. Indiferent de provocările cu care se confruntă o instituție penitenciară, o astfel de abordare este diametral opusă eforturilor de a lupta împotriva violenței din mediul carceral, derulate la nivel național. Menținerea ordinii și instituirea unui mediu în instituțiile penitenciare nu trebuie să se bazeze pe un acord, mai mult sau mai puțin, tacit dintre deținuții "lideri", orientați să-și stabilească autoritatea lor față de alți deținuți, ci de membrii personalul instituției penitenciare, care vor căuta cu orice preț să instaleze ordine în instituție. Dezvoltarea relațiilor constructive între personal și

totalitatea deținuților, fondat pe noțiunea de securitate dinamică, este un factor capital în vederea luptei contra violenței între deținuți. În plus, faptul de a proceda cu atenție la apreciere, clasificarea și plasarea în celule a fiecărui deținut în cadrul populației carcerale, este un alt element esențial. Aceasta ar trebui să garanteze, de asemenea, ca deținuții plasați sub protecție să nu fie expuși într-un fel sau altul, deținuților care ar putea să le cauzeze prejudiciu. CPT recomandă autorităților moldovenești să-și intensifice eforturile în prevenirea și represiunea violenței și intimidărilor dintre deținuți în baza acelor relatate, acordând o atenție deosebită rădăcinilor fenomenului, din cadrul instituțiilor penitenciare. Comitetul recomandă, de asemenea, să se reamintească clar personalului din instituțiile penitenciare nr.11 din Bălți și nr. 17 de la Rezina, la intervale regulate, că toți funcționarii instituției penitenciare tolerând, încurajând și făcându-se complice la „expedițiile punitive”, sau la orice altă formă de violență sau intimidare a deținuților față de alți deținuți vor trebui să răspundă pentru acțiunile sale în instanță; **pct. 65** În cele două instituții, proporția de deținuți care au cerut să li se asigure securitatea în conformitate cu articolul 206 din Codul de Executare a fost destul de importantă. Cererile de asigurare a securității, care erau adesea motivate de frica de agresiune din partea deținuților supuși ierarhiei informale, erau în general satisfăcute rapid. Cu toate acestea, unele cereri păreau să fie inițial tratate superficial. De exemplu, un deținut care a solicitat personal să fi plasat sub protecție, din cauza serviciilor sexuale, pe care, după spusele acestuia, el trebuia să se suporte regulat din partea codeținuților săi, s-a văzut inițial cu un răspuns din partea personalului, precum că ar fi suficient de a le oferi codeținuților săi ceea ce aceștia solicită, pentru a nu mai avea probleme. Gestionarea cererilor care creșteau, de le a asigura măsuri de protecție constituia o reală provocare pentru administrațiile ambelor instituții. Pentru unii deținuți, plasarea în aceeași instituție cu alți deținuți aflați sub protecție nu era destulă. În mai multe rânduri, răspunsul administrațiilor instituțiilor penitenciare la cererile de protecție, s-a redus la faptul de a plasa deținuții vizați într-un cartier disciplinar și asta pentru perioade care se prelungeau pentru câteva luni bune. Condițiile materiale din celule nu erau acceptabile și regimul propus era aproape de a fi izolat. Deținuții în cauză aveau sentimentul că plătesc un preț prea ridicat pentru securitatea lor. Mai mult decât atât, aceste situații riscau să provoace daune psihologice pe termen lung unor deținuți. CPT recomandă soluționarea problemei deținuților privind asigurarea propriei securități printr-o abordare la nivel național. Toate alternativele, precum transferul deținutului în cauză, sau a deținuților care se confruntă cu problema respectivă în alte instituții penitenciare sau medierea, ar trebui să fie luate în considerare drept un prim pas. Atâta timp cât izolarea acestora este inevitabilă, celulele utilizate în acest scop trebuie să răspundă normelor minime, aplicabile altor locuri de cazare pentru deținuți. În cazul în care este necesar de a furniza unui deținut protecție pe un termen lung, ameliorarea regimului trebuie să fie cercetată, prin implementarea unui program de activități adecvate. În cazul în care deținutul este lăsat într-o celulă individuală, eforturi specifice ar trebui să fie realizate la identificarea celorlalți deținuți cu care persoana respectivă ar putea întreține, cu toată securitatea contacte și situațiilor în care ar fi posibil, dincolo de exercițiu în aer liber de zi cu zi, de a scoate persoana din celula sa. În plus, ar trebui ca serviciile medicale din penitenciare să acționeze mai profund, în particular, din punct de vedere psihiatric și psihologic. Comitetul, de asemenea, recomandă să se asigure ca în celulele colective, măsura de izolare a unui deținut pentru propria lui securitate, să fie întotdeauna eficientă. În ceea ce privește, în particular, instituția penitenciară nr. 17 din Rezina, orice cerere a deținutului privind izolarea acestuia pentru propria securitate trebuie să fie mereu tratată într-un timp util și într-o manieră riguroasă. În cazul în care solicitarea se bazează pe un abuz suferit, serviciul medical și autoritățile de urmărire penală, competente, ar trebui să fie alertate.

- 4.4 Raportul Consiliului pentru Prevenirea Torturii privind vizita de monitorizare efectuată în Penitenciarul nr. 15 – Cricova, pe data de 18 decembrie 2018.** CpPT își exprimă îngrijorarea privind soarta persoanelor plasate în condiții de siguranță, în registru fiind menționat motivul - din proprie inițiativă. Cel mai des, aceștia sunt plasați în aceste condiții până la eliberare sau transfer în alte instituții. Reîntoarcerea în regim comun fiind foarte rar constatată. Marea majoritate a condamnaților au invocat că

motivele de sine-izolare sunt conflictele cu subcultura criminală din instituție și pericolul pentru securitatea personală. Un alt aspect îngrijorător menționat de membrii CpPT este practica răspândită între deținuți de interdicție a vizitării secției medicale de unul singur. Respectiv, influența regulilor neformale influențează adresabilitatea la servicii medicale și, probabil documentarea leziunilor corporale în caz de altercații între deținuți. *Registru de evidență a traumatismelor (inclusiv automutilări)*, inițiat la 01.01.2017 și închis la 07.05.2018 este completat, inclusiv cu indicarea tipului traumei. Pe parcursul anului 2017 în instituție au fost înregistrate 82 cazuri de de examinări medicale la prezența leziunilor traumatice (inclusiv 19 automutilări), iar până la 18.12.2018 - 57 cazuri (inclusiv 16 automutilări). În răspunsul parvenit de la autorități nu au fost menționați pași pentru identificarea soluțiilor în crearea unui mediu sigur pentru deținuți, inclusiv investigarea eficientă a motivelor și cauzelor de traume la deținuți. Totodată, au fost identificate înscrieri care direct indică la violență, cum ar fi echimoze paraorbitale, fractura oaselor paranazale, fractură de mandibulă, traume ale membrelor superioare, politraumatisme, urme ale tentativei suicidale prin strangulare, traumă ale organelor genitale externe. Toate acestea indică la un mediu extrem de violent în instituție și reglarea de conturi între deținuți fără implicarea administrației. Membrii CpPT își exprimă îngrijorarea și cu privire la indice privind violența fizică și verbală din partea angajaților sistemului penitenciar față de deținuți. Registru de evidență a traumatismelor nu conține rubrica privind coerența între spusele deținutului despre originea leziunii și constatarea medicului, așa cum prevede Ordinul nr.777, precum și consemnarea perfectării actului de leziuni corporale și data/ora transmiterii către Procuratură. CpPT constată o discrepanță între responsabilitatea de raportare a leziunilor corporale, care conform Statutului executării pedepsei de către condamnații ține de administrația penitenciarului⁹, iar ordinul nr.77 din 31.12.2013¹⁰ - impune această responsabilitate personalului medical¹¹. Astfel, dubla loialitate a personalului medical din subordinea administrației penitenciarului se soldează cu înregistrări formale a leziunilor corporale și lipsa unor garanții reale împotriva rețelor tratamente. CpPT constată prezența violenței între deținuți, care se soldează cu solicitarea excesivă de izolare pe motiv de securitate personală. Personalul medical necesită instruire în documentarea leziunilor corporale, pretinselor acte de tortură și despre prevederile Protocolului de la Istanbul („Manual de investigare eficientă și documentare a torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante”); Condamnații care acceptă tratamentul cu metadonă sunt plasați în condiții de izolare din cauza influenței subculturii criminale.

4.5 Raportul către Guvernul Republicii Moldova privind vizita efectuată în Republica Moldova de către Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) din 28.01-07.02.2020³.

V. În concluzie, Consiliul reține următoarele

- 5.1 Din materialele dosarului, Consiliul stabilește că urmează să se pronunțe asupra existenței faptei de discriminare a condamnaților care se atribuie la casta informală de „umiliți” în mediul carceral.
- 5.2 Consiliul reamintește că atât legislația națională (art. 15 alin.1 și art. 19 din Legea nr. 121 cu privire la asigurarea egalității), cât și practica Curții Europene a Drepturilor Omului (printre multe altele, a se vedea cauza Dordevic c. Croația par. 82-84, par.177, cauza Chassagnou și alții v. Franța par. 91-92, Timishev v. Rusia par.57) stabilesc o regulă specială referitor la sarcina probei în litigiile privind discriminarea, și anume: sarcina probei trece la reclamat atunci când petiționara/petiționarul prezintă dovezi din care se poate prezuma că a existat un tratament discriminatoriu.
- 5.3 Ținând cont de circumstanțele speței, Consiliul le-a supus examinării prin prisma elementelor hărțuirii. Astfel, pentru a institui prezumția hărțuirii faptele expuse trebuie să caracterizeze cumulativ următoarele elemente:
 - a) comportamentul nedorit,
 - b) care a condus la crearea unui mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau ofensator

³<https://www.coe.int/en/web/cpt/republic-of-moldova>

- c) scopul sau efectul comportamentului a fost să lezeze demnitatea
 - d) pe baza unui criteriu protejat.
- 5.4 Analizând alegațiile petiționarului, Consiliul stabilește că prezumția hărțuirii a fost instituită. Consiliul, luând act de circumstanțele relatate de petiționar, precum și de constatările Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), cele ale Consiliului pentru Prevenirea Torturii și cele din Studiu privind Subcultura Criminală în Penitenciarele din Republica Moldova⁴, a reținut că, în mediul carceral, se aplică o practică care poate fi catalogată drept un comportament nedorit și discriminator față de o anumită categorie de condamnați. Consiliul a luat act că, persoanele condamnate, care informal se atribuie castei de „umiliți”, sunt strigmatizați în realizarea drepturilor acestora, de exemplu nu pot avea acces la biserică, la bibliotecă, la spălătoria penitenciarului și la alte activități din grup. Această stigmatizare constituie pentru aceștia un comportament ofensator și le crează un mediul intimidant în mediul carceral. Consiliul a observat că această stare a lucrurilor este generată de prejudecățile despre categoria de „umiliți” care planează printre deținuții, situație agravată și de tolerarea, de către colaboratorii penitenciarilor, a ierarhiei informale dintre deținuți. Astfel, Consiliul a reținut că, condamnații care se atribuie la casta informală de „umiliți” sunt intimidați din cauza statutului lor social din mediul carceral.
- 5.5 Conform art. 15 alin. (1) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121/2012, sarcina de a proba că faptele în cauză nu constituie discriminare revine persoanei despre care se presupune că a comis fapta discriminatorie. Consiliul urmează să aprecieze caracterul comportamentului deplâns prin raportare la normele general acceptabile în mediul carceral, precum și legătura de cauzalitate dintre acesta și criteriul invocat.
- 5.6 În susținerea poziției sale, autoritățile competente pe segmentul de referință (cu atribuții de detenție a persoanelor) au notat că deținuții și condamnații nu ar fi discriminați de colaboratorii penitenciarilor (inclusiv IP nr. 15 – Cricova), ci înșăși de ceilalți deținuți/condamnați, care își creează propriile reguli în instituțiile penitenciare (a se vedea pct. 3.13).
- 5.7 Pe parcursul examinării, Consiliul a stabilit că cele deplânse de petiționar se adevăresc, în special prin confirmarea de către autorități. Astfel, Consiliul constată că persoanele condamnate sau deținute, atribuite categoriei de „umiliți” (inclusiv petiționarul) sunt în permanență ofensați în mediul carceral prin faptul că sunt impuși să mănânce din veselă din plastic, nu sunt lăsați să intre în biserică, sunt impuși să stea la coadă și să intre ultimii la consultație la medic, nu pot să atingă lucrurile care sunt de uz comun. Aceste circumstanțe constituie hărțuire a acestei categorii de condamnați din partea celorlalți condamnați.
- 5.8 De asemenea, Consiliul a stabilit că toate aceste fapte sunt cunoscute de către colaboratorii instituțiilor penitenciare, care, pe lângă faptul că nu dispun de nici un plan de acțiuni de intervenție pentru a desființa această cultură informală din penitenciare, o tolerează și respectiv o susțin⁵ prin lipsa de acțiuni în așa mod violând obligația pozitivă a organelor de stat de a proteja.
- 5.9 În cadrul ședinței de audieri, Consiliul a fost informat că în mai 2020 a fost creat un Grup de lucru, cu privire la elaborarea strategiei cu privire la eliminarea fenomenului subculturii criminale. Consiliul apreciază această acțiune ca fiind una întârziată, or necesitatea combaterii subculturii criminale a fost atenționată autorităților competente cu mult timp în urmă.⁶ Cu toate acestea, practica de stigmatizare și limitare a acestor categorii de condamnați continuă.
- 5.10 În egală măsură, Consiliul a luat act că această categorie de condamnați sunt limitați în anumite activități de grup, din considerentul că aceștia sunt deținuți separat, cu scopul

⁴ <https://rm.coe.int/criminal-subculture-md-en-/1680796111>

⁵ Acest fapt a fost reliefat în studiul realizat de Consiliul Europei privind Subcultura Criminală în Penitenciarele din Republica Moldova (martie 2018): <https://rm.coe.int/criminal-subculture-md-en-/1680796111>

⁶ A se vedea: Raportul către Guvernul Republicii Moldova privind vizita efectuată în Republica Moldova de către Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT) din 01-10.06.2011; Raportul Consiliului pentru Prevenirea Torturii privind vizita de monitorizare efectuată în Penitenciarul nr. 15 – Cricova, 18 decembrie 2018; Studiu privind Subcultura Criminală în Penitenciarele din Republica Moldova (Consiliul Europei, martie 2018).

de a le asigura securitatea persoanlă. Consiliul nu neagă că deținerea separată a acestor categorii, din motive de securitate, ar constitui un obiectiv legitim, însă atenționează că deținerea separată nu trebuie să se răsfrângă și în privința celorlalte activități de grup, de care ar trebuie să beneficieze toți, în egală măsură. De asemenea, toți ar trebuie să fie tratați cu demnitate, iar stigmatizările dintre condamnați ar trebui sancționate. Neimplicarea cu măsuri concrete pentru eradicarea fenomenului subculturii criminale din instituțiile penitenciare, tolerarea informală a unor astfel de comportamente dintre deținuți constituie susținerea comportamentului discriminator în privința condamnaților care se atribuie la casta informală de „umiliți”.

Astfel, conducându-se de prevederile art. 2 și art. 15 alin. (4) din Legea cu privire la asigurarea egalității nr. 121 din 25.05.2012, coroborat cu pct. 61 din Legea cu privire la activitatea Consiliului pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității nr. 298 din 21.12.2012,

CONSILIUL DECIDE

1. Faptele examinate constituie hărțuirea condamnaților atribuiți categoriei informale de „umiliți” în mediul carceral.
2. Inacțiunea Administrației Naționale a Penitenciarelor, inclusiv a administrației Instituției Penitenciare nr. 15 - Cricova, în vederea eradicării fenomenului subculturii criminale din instituțiile penitenciare constituie susținere a comportamentului discriminator.
3. Consiliul recomandă Administrației Naționale a Penitenciarelor să elaboreze și să implementeze fără întârziere un plan de acțiuni pentru eradicarea fenomenului subculturii criminale în instituțiile penitenciare.
4. Consiliul recomandă administrației penitenciarilor, inclusiv Instituției Penitenciare nr. 15 – Cricova, să întreprindă acțiuni imediate pentru a stopa practicile de segregare a deținuților pe caste, inclusiv prin activități de conștientizare privind răspunderea juridică pentru asemenea comportamente, măsuri de sancționare atât a deținuților care manifestă cât și a personalului din instituția penitenciară care tolerează aceste încălcări ale drepturilor fundamentale ale omului.
5. Reclamații vor informa Consiliul, în termen de 10 zile din momentul recepționării prezentei decizii, despre măsurile planificate sau cele întreprinse în vederea executării recomandărilor formulate.
6. Decizia se comunică părților și va fi făcută publică pe adresa www.egalitate.md.
7. Decizia poate fi contestată, în decurs de 30 de zile de la data comunicării, la Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani, situată pe adresa: mun. Chișinău, str. Kiev, 3.

Membrii Consiliului care au votat decizia:

Ian FELDMAN – președinte

Svetlana DOLTU – membră

Andrei BRIGHIDIN – membru

Victorina LUCA – membră

Evghenii Alexandrovici GOLOȘCEAPOV – membru